

ЗА "ГЛОБАЛНОТО ОГЛУПЯВАНЕ"

(..и има ли принос сектор "Хуманитарни дейности" в Община Стара Загора към него)

Борис Комитов

Що е "глобално оглупяване" (и има ли то почва у нас)?

През 2011 година едно паралелно социологическо поручване, проведено в Северна Америка (САЩ+ Канада), Русия, Европейския съюз и Далечния изток цели да установи каква е средната обща култура на населението по отношение на естетствените науки. Получени са шокиращи резултати. Оказва се , че приблизително всеки трети възрастен жител (30-33%) на ЕС, Северна Америка и Русия смята, че Слънцето обикаля около Земята, т.е. живее с геоцентрични представи за устройството на света. Иначе казано, в познавателно отношение почти всеки трети бял човек от Северното полукълбо живее в Средновековието!...

Веднага трябва да кажа, че дори и аз, който е изключително критичен за съвременното състояние на науката и образованието по естествени науки и т.нар- "развити страни" бях зашеметен- положението се оказа много по-зле отколкото бях допускал!... При това става въпрос не за някоя държава от района на Сахел, а за Западна Европа -люлка на модерното естествознание, Русия - която изпрати първия изкуствен спътник и човек в орбита и САЩ, които първи и засега единствени успяха да изпратят хора на Луната..

А как е в другите части на света? Резултатите за Далечния изток са много интересни. В Китай 22%, а в Южна Корея 16% от населението имат геоцентрични представи , като при това тези проценти са ПО-НИСКИ в сравнение с данните при предходни изследвания, т.е. средната култура по естествени науки е с тенденция към нарастване.

Общата световна тенденция е негативна- относителният брой на образованите в областта на естествознанието хора намалява, а заедно с това расте и дефицитът от учители и университетски преподаватели по математика и естествени науки. Вследствие на това расте дефицитът от инженерно технически и медицински кадри . Все повече анализи сочат, че кадровият дефицит в близките 10-15 години на Запад може да се превърне в кадрова катастрофа. А в условията на съвременното високотехнологизирано общество това може да доведе до социален катаклизъм, който ще надхвърли и най-черните антиутопии.

Ако трябва максимално накратко да се опише, коя е главната първопричина за създалата се ситуация - това е лошата образователна стратегия, основана на идеята за "хуманитаризация" на образованието. С нея е свързано свиване на учебните програми по математика и естествените науки в училище. Началото на тази тенденция в Западна Европа е от края на 60-те и началото на 70-те години, а в източноевропейските страни тя се прояви през 80-те и особено след 1990 година. Разбира се, причините за това са много

по-дълбоки и въпросната "хуманитаризация" на образованието е следствие от тях. Тя не е и единствената причина. Така или иначе в момента в световен план дефицитът на естествено-научно образование е факт, произтичащият от това кадрови дефицит е факт и увеличаването на невежеството в областта на естествознанието също е факт. Последниците, ако не се вземат спешни мерки, ще са ужасяващи и всички претендиращи за някаква напредналост страни по света вземат мерки за противодействие на тази тенденция към "глобално оглупяване". Приоритетното развитие на природо-математическото и инженерно-техническо образование е заложено в дългосрочните образователни стратегии на САЩ и Русия. В Китай пък това образование никога не е спирало да бъде приоритет поне през последните няколко десетилетия.

По ред причини, дискусиата за които тук ще пропуснем, България е сред най-поразените в света страни от този почти общопланетарен феномен. Доскоро проблемът се подминаваше с лека ръка. Сега обаче все по-ясно се вижда, че той вече пречи и все повече ще пречи на възможностите на българската нация да се развива във всяко отношение. За това най-напред започнаха да сигнализират академичните среди още преди повече от 10 години. Напоследък обаче представителите на индустриалния бизнес все по-често вдигат тревога за липсата на квалифицирани инженери и техници. Това принуждава много индустриални компании да подминават или напускат България и да търсят поле за своята дейност в съседни страни, най-често в Турция. Нарастващият дефицит на изследователски и на преподавателски кадри в БАН и вузовете, както и на учители по физика и математика започва да се превръща във все по-заплашително явление.

Какви мерки се вземат? Засега почти никакви, нещата остават на ниво деклариране на добри намерения и обещания.

И все пак някакви конкретни действия вече има. Инициативата дойде от Българската академия на науките. Преди известно време бе задействан план за създаване на регионални центрове, чиято цел е да подпомогне за задържането и развитие на научно-изследователски кадри в повечето от поголемите градове на страната, в които се намират висши учебни заведения. Функционирането на регионални центрове на БАН ще се поддържа за сметка на бюджета на академията. Лично аз изпитвам скептицизъм по отношение на финансовото обезпечаване, като се има предвид хроничният дефицит на пари, характерен за БАН през последните четири години. Допускам обаче, че ръководството на академията все пак е намерило някакви възможности за такова финансиране и те са достатъчно сигурни. За това нека да приемем, че този въпрос е решен или лесно би могъл да се реши. Да минем към следващия много интересен въпрос. А той е

Кои градове е избрало ръководството на БАН за седалища на въпросните регионални центрове?

Градовете са Благоевград, Пловдив, Бургас, Варна, Шумен, Русе, Велико Търново и Плевен. Да е забелязал читателят, че липсва някой град в това изреждане?!...

Да, правилно е забелязал... Липсва Стара Загора. Градът, който е 6-ти по големина в страната, на който като, че ли нищо не му липсва да бъде един от тези академични центрове. Тук има университет с 4-5 хиляди студенти и няколко стотин преподаватели, има и филиал на академичен институт - този на Института за космически изследвания. За тези, които не знаят или са забравили ще напомня, че това е бившата Базова обсерватория към Централната лаборатория за космически изследвания към БАН, звено създадено през 1974 година от покойния проф. Митко Гогошев. Ако някой зададе въпросът "А какво се е правило там?..." ще си спестя да му отговарям тук, а просто ще го препратя към електронната версия на моята статия "Мечтата за космоса", която излезе в печатен вариант във в-к "Старозагорски новини" на 11 и 12 април 2011 година.

Ог друга страна Стара Загора с областта е един от големите центрове на българската индустрия (доколкото има съхранена индустрия в България) и най-вече център на енергетиката и оръжейната промишленост, с голям аграрен потенциал, природни и културно-исторически паметници. Ето защо фактът че не е предвидено филиал (регионален център) на БАН да се изгради тук е направо скандален. Нима се забрави, че допреди 20 години градът беше най-големият център на високотехнологични производства, имаше няколко хиляди инженери и програмисти, институти по роботика и дискови запаметяващи устройства? И колкото и парадоксално да звучи много от тези хора с богат опит и знания все още са тук, но принудени от обстоятелствата са "сменили самолета с велосипеда", т.е. занимават се с тривиални за своята квалификация неща, а имат потенциал за в пъти по-сериозни такива?!...

И така

КОЙ и защо е виновен?!

Дали въпросният "кой" е в София и по някакви свои си съображения е решил да пренебрегне Стара Загора!?!... Или въпросният "кой" се "скатава" в сградата на общинската администрация и не му пука!? Или може би, по-лошо, не е искал в града да има регионален център -филиал на БАН?!?!... В такъв случай следващият въпрос би бил - той самият ли иска така или изпълнява нечии указания?

Не изключвам, че може да има някой и София, от когото нещата зависят, и той да недолюбва Стара Загора. Много по-вероятно е обаче повредата да е баш в "нашия телевизор".

И така, да дойдем на най-съществените въпроси, свързани с тази тема. А те са

1. Имало ли е контакти между кмета г-н Живко Тодоров и зам.кмета по хуманитарните дейности г-жа Иванка Сотирова с представители на БАН, с които въпросът за филилал на Академията в града да е бил обсъждан ?

2. Ако такива разговори е имало, по чия инициатива те са се състояли и защо са завършили без положителен резултат? Каква е била процедурата при осъществяването на контакти между БАН и органите на местната власт в другите градове, където филиали ще бъдат изградени?

3. Потърсено ли е взаимодействие с Филиала на ИКИТ към БАН в Стара Загора по въпроса? (Предполагам, че ръководителят на филилала доц.д-р Алексей Стоев е имал някаква предварителна информация от ръководството на ИКИТ в София или от централното ръководство на Академията). Какви контакти и какво взаимодействие е осъществено по въпроса с Тракийския университет и Съюза на учените -клон Стара Загора?

4. Възнамерява ли администрацията на кмета и по специално г-жа Сотирова да предприеме мерки за разрешаване на проблема в полза на създаването на филиал на БАН в Стара Загора и какви? Ако отговорът е "не"- ЗАЩО?

Това са въпросите, които според мен трябва общинските съветници да зададат на кмета и на г-жа Иванка Сотирова ако не на тази, то поне на следващата сесия на Общинския съвет.

Не е изключено тази инициатива на БАН с въпросните филиали да не се окаже особено успешна. При всички случаи обаче градовете, където те ще бъдат създадени със сигурност няма да загубят от това. Много по-вероятно е те и регионите, на които те са центрове да спечелят в дългосрочен план. В никой случай не бива Стара Загора и областта да пропускат подобна възможност.

Абсолютно съм убеден, че истинският подем на Стара Загора и региона минава през възстановяване на високотехнологичната индустрия и научно-изследователска дейност. Някой ще каже, обстановката в момента не позволява, това е химера!... Вярно, в момента може да е така, но когато условията (дай боже скоро) се променят, някои градове и региони може да се окажат по-подготвени, защото ще са инвестирали в наука и образование СЕГА!...

А впрочем, задава ли си е някой въпросът с какво ще бъде заместен комплекса "Марица изток" след около 40 години, ако няма вече работещ алтернативен вариант за заетост, особено на висококвалифицираните кадри там. Най-логично и приемливо е това да са високотехнологични производства, информационни технологии и научно -изследователски дейности. А стожер на подобна дейност в региона могат да бъдат академични звена и ... втори университет. Последният за разлика от Тракийския университет с относително малко преподаватели и студенти трябва да бъде изграден на принципа на обединение на образование и научно-изследователска дейност в областта на естествените науки (главно физика) и инженерно развойна дейност. За да стане това факт след време действията в тази насока трябва да започнат колкото се може по-рано.

Необходимо е да се започне дългосрочна целенасочена политика

за възстановяване и разширяване на извънкласните форми

на обучение на подрастващите и младежите по естествени и технически науки. Именно така може да се осигури постоянен местен източник на студенти и кадри за такъв университет. (Отделно от това ако моделът на симбиоза между наука и образование се осъществи успешно, той би могъл да бъде притегателен център за студенти от цялата страна). За целта е необходимо практиката на обединяване и закриване на звена в сектора, която върви от 10 години насам да се преобърне. Съществуващите звена като например народната обсерватория не само не бива да се обединяват с други такива, а тъкмо напротив - да се засилва тяхната административна и функционална обособеност, да се търсят възможности за разширяване на тяхната материално-техническа база и персонал. Трябва да бъде възстановено самостоятелното общинско звено за работа с ученици, което до 1999г съществуваше като Център за ученическо научно и техническо творчество.

Успехите, които нашите ученици са имали в миналото на различни национални и международни конкурси в областта на научното творчество се дължат най-вече един важен факт: Те са имали силна мотивация да се занимават с това под ръководството предимно на специалисти, които не са били обременени от навици и изисквания, характерни за редовното обучение в училище. Учащите от своя страна са имали свободата на избор както по отношение на темите, така и по отношение на ръководителя, с когото ще работят, а в определени моменти и по отношение на времето, през което те ще работят. Особено при съществуващата в момента в страната обстановка би било правилно в дейността на тези центрове за наука и техника да се включат и хора на по-зряла възраст, например студенти или работещи, които имат интереси в съответните области като хоби. Трябва да отбележа, че точно такъв вид дейност много успешно работи в рамките на Народната астрономическа обсерватория "Ю.Гагарин" през последните две години.

Ето защо е правилно и в интерес на работата, Народната астрономическа обсерватория, както и други подобни институции с научно-техническо творчество, които надявам ще възникнат в бъдеще или се възстановят стари такива, да бъдат отделени изобщо от сферата на образованието и неговата БЮРОКРАТИЧНА система. При съвременните обстоятелства правилното им място е в отдел "Култура и вероизповедания", а техният статут трябва да бъде сроден с този на читалищата, художествената галерия, театърът и др. общински културни институти.

В предвид на гореказаното считам, че предложението на кмета г-н Живко Тодоров за включването Народната астрономическа обсерватория "Ю. Гагарин" в обща структура за извънучилищни дейности е намерение в много погрешна посока. То показва непознаване на спецификата на дейността на обсерваторията, която първо е една емблематична институция за града с международно признание, и второ - със специфична дейност, която е твърде

далеч от тази на звената в областта на изкуствата, с която тя би трябвало в съответствие с този проект да се обедини.

С предложението за сливане на обсерваторията с други звена кметът фактически нарушава обещанието си, което пое към представители на клуба на любителите астрономи "Гема" преди около една година. На състояла се обща среща той обеща, че самостоятелният статут на НАОП "Ю. Гагарин" ще бъде запазен, а щатът ще бъде допълнен с необходимите бройки. Фактически той изпълни това свое обещание частично- щатът наистина беше попълнен, но без да бъде определен ръководител на звеното. Така се остави една отворена врата в един определен момент обсерваторията по-лесно да бъде закрыта, желание за което той заявява в момента.

Нарушава обещанието си и г-жа Иванка Сотирова, която вън от всякакво съмнение, е инициатор на направеното предложение. В интервю по Телевизия Стара Загора тя декларира в ефир, че обсерваторията няма да бъде закрыта и такива опасения са абсолютно безпочвени. (Това интервю може да бъде гледано и изтеглено от архива на телевизията на адрес: http://www.tvstz.com/index.php?option=com_content&view=article&id=9078:-26012099&catid=13:2009-01-27-03-09-47&Itemid=58).

За по-лекото преодоляване на неприятната ситуация призовавам г-н Живко Тодоров да оттегли своето предложение от дневния ред на предстоящата сесия на общинския съвет. В случай, че предложението бъде подложено на гласуване, съветниците да гласуват "против". Ако се стигне до положителен резултат при гласуването то трябва да бъде оспорено пред съответните институции, които имат правомощията да спрат неговото изпълнение. Същевременно да се предприемат необходимите стъпки за прехвърляне на Народната обсерватория към отдел "Култура и вероизповедания".